

บทที่ 4

การค้าชายแดนในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย

รายละเอียดการค้าชายแดนในภาคเหนือ แสดงรายละเอียดภาพรวมโดยทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคของการค้าในภาคเหนือ นอกจากนี้ยังได้นำเสนอรายละเอียดเดียวกันของการค้าในจังหวัดเชียงราย และเขตอำเภอแม่สาย สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ข้อพบเห็นบางประการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้บริการกับธนาคารพาณิชย์คือการชำระเงินค่าสินค้าของนักธุรกิจไทยกับพม่า ก็ได้ถูกหยิบยกเสนอเป็นรายละเอียดพอสังเขปด้วยเช่นกัน ดังต่อไปนี้

4.1 การค้าชายแดนในภาคเหนือ

การค้าชายแดนเป็นการค้าระดับท้องถิ่นที่เกิดขึ้นบริเวณชายแดนระหว่างประชาชนหรือผู้ประกอบการที่มีถิ่นที่อยู่คนละประเทศ โดยไม่จำเป็นต้องมีสัญญาการค้าระหว่างกัน สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นใช้ในชีวิตประจำวัน โดยใช้เงินสกุลท้องถิ่น การค้ากระทำทั้งการค้าที่ผ่านและไม่ผ่านพิธีการทางศุลกากร เนื่องจากการเคลื่อนย้ายสินค้าทำได้ง่ายและยากต่อการควบคุม

4.1.1 ความสำคัญของการค้าชายแดน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือไว้ว่า มูลค่าการค้าชายแดนระหว่างภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้านในปี 2543 มีมูลค่า 9,744.2 ล้านบาท เมื่อรวมกับมูลค่า การค้านอกระบบซึ่งรวบรวมได้จากผลการศึกษาวิจัยหลายฉบับ พบว่าการค้านอกระบบมีมูลค่าการค้ามากกว่าการค้าในระบบประมาณ 0.5 - 3 เท่า ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการค้าชายแดนจะมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นการส่งเสริมการค้าชายแดนจึงเป็นช่องทางของการสร้างงานและเป็นการพัฒนาภูมิภาคของทั้งไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

4.1.2 สภาพการค้า

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึงสภาพของการค้าชายแดนในภาคเหนือไว้ว่า ภาคเหนือทำการค้าชายแดนกับประเทศพม่า ลาวและจีนตอนใต้ เนื่องจากมีพรมแดนติดต่อกับพม่าและลาวประมาณ 2,103 ก.ม. รวมทั้งสามารถค้ากับจีนตอนใต้ (มณฑลยูนนาน) ผ่านทางแม่น้ำโขง บริเวณอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย การค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า ภาคเหนือ-ลาว และภาคเหนือ-จีน (ตอนใต้) กระทำใน 2 รูปแบบคือ การค้าผ่านพิธีการทางศุลกากร (การค้าในระบบ) และการค้าไม่ผ่านพิธีการศุลกากร (การค้านอกระบบ)

ก) การค้าผ่านพิธีทางศุลกากร

การค้าผ่านพิธีศุลกากรมูลค่าการค้ากับพม่ามีสัดส่วนสูงมากคือร้อยละ 77.7 ของมูลค่าการค้าชายแดนโดยรวมของภาคเหนือ รองลงมาได้แก่ การค้าชายแดนกับจีนตอนใต้ และลาว ซึ่งมีสัดส่วนลดหลั่นลงมา คือร้อยละ 11.8 และร้อยละ 10.5 ตามลำดับ โดยภาคเหนือได้ดูแลการค้ากับพม่า ลาว และเริ่มได้ดูแลการค้ากับจีนตอนใต้ในปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา

การค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า กระทำผ่านด่านศุลกากรในภาคเหนือรวม 6 แห่ง ใน 4 จังหวัด คือ ตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย แต่ที่สำคัญมีเพียง 2 แห่ง คือด่านแม่สาย จังหวัดเชียงราย และด่านแม่สอด จังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2543 มูลค่าผ่านด่านทั้ง 6 แห่ง รวม 7,568.1 ล้านบาท เป็นการส่งออก 6,636.5 ล้านบาท และนำเข้า 931.6 ล้านบาท สินค้าส่งออกสำคัญได้แก่ สินค้าอุปโภค บริโภค ยางรถยนต์ และรถจักรยานยนต์ น้ำมัน วัสดุก่อสร้าง เครื่องยนต์และชิ้นส่วน อะไหล่ สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อัญมณี สินค้าเกษตร และของป่า การค้าชายแดนกับพม่ามิใช่เป็นการค้าขายแลกเปลี่ยนเพื่อการยังชีพซึ่งกระทำในพื้นที่พรมแดนติดต่อกันเท่านั้น แต่ยังนำสินค้าสู่เมืองสำคัญของพม่าหรือส่งผ่านต่อประเทศอื่น โดยสินค้าจากอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายถูกส่งสู่เมืองตองยี และเมืองมัณฑะเลย์ รวมทั้งผ่านสู่จีนตอนใต้ขณะที่สินค้าจากแม่สอด จังหวัดตากจะเข้าสู่เมืองย่างกุ้ง และบางส่วนสู่ประเทศบังคลาเทศ ส่วนสินค้านำเข้าจากพม่าก็นำมาแปรรูปเพื่อการส่งออก เช่น ผลิตภัณฑ์ไม้และอัญมณี เป็นต้น

การค้าชายแดนภาคเหนือ-ลาว กระทำผ่านด่านศุลกากร 3 แห่ง และจุดผ่อนปรน ในจังหวัดเชียงราย พะเยา น่าน และอุดรดิตถ์ แต่ที่สำคัญคือด่านเชียงของ จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการส่งออกสินค้าของไทยไปยัง 6 แขวง ในภาคเหนือของลาวโดยเฉพาะแขวงอุดมไซ ในปี พ.ศ. 2543 การค้าชายแดนภาคเหนือ-ลาวมีมูลค่าการค้าทั้งสิ้น 1,021.9 ล้านบาท แยกเป็นมูลค่าการส่งออก 562.6 ล้านบาท และมูลค่าการนำเข้า 459.3 ล้านบาท สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ วัสดุและอุปกรณ์ก่อสร้าง น้ำมัน สินค้า อุปโภคบริโภค ยานพาหนะ และชิ้นส่วนประกอบ เป็นต้น ส่วนสินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ ถ่านหิน ถิกไนต์ สินค้าเกษตรและของป่า เป็นต้น

การค้าชายแดนภาคเหนือ-จีนตอนใต้เป็นการค้ากับมณฑลยูนนาน เริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 โดยใช้ เส้นทางเรือในแม่น้ำโขง ผ่านด่านศุลกากรเชียงแสน จังหวัดเชียงราย สู่เมืองเชียงรุ่งหรือ เมืองซือเหมา เขตปกครองตนเองสิบสองปันนา มูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2541 มีเพียง 386.1 ล้านบาท เนื่องจากอยู่ในระยะเริ่มต้นและการขนส่งสินค้าโดยใช้เส้นทางในแม่น้ำโขงไม่สามารถทำได้ทุกฤดูกาล มูลค่าการค้าในปี พ.ศ. 2543 เท่ากับ 1,154.2 ล้านบาท เป็นการส่งออก 851.7 ล้านบาท และ นำเข้า 302.9 ล้านบาท สินค้าส่งออกสำคัญ ได้แก่ ยางพารา สินค้าอุปโภคบริโภค และน้ำมันเชื้อเพลิง สินค้านำเข้าสำคัญ ได้แก่ ผลไม้ และเฟอร์นิเจอร์ไม้

ข) การค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร

การค้าที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากรจากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2537 พบว่าการค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า และภาคเหนือ-ลาว มีลักษณะเป็นการค้านอกระบบที่ไม่ผ่านพิธีการศุลกากร ประมาณว่าการค้านอกระบบกับพม่าและลาวมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 76 และ 50 ของการค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า และภาคเหนือ-ลาว สำหรับการค้าภาคเหนือ-จีนตอนใต้ ยังไม่พบรายงานการศึกษาการค้านอกระบบแต่อย่างใด

4.2 การค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2543) ได้กล่าวถึงการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย ไว้ดังนี้ จังหวัดเชียงรายมีชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านสองประเทศ จำนวน 3 ด้าน รวมระยะทางตามแนวเขตแดนยาวประมาณ 310 กิโลเมตร ประกอบด้วย

ด้านสหภาพพม่า มีแนวเขตชายแดนติดต่อทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกบริเวณเขตท้องที่อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สาย อำเภอแม่ฟ้าหลวง และอำเภอเชียงแสน รวมระยะทางประมาณ 130 กิโลเมตร สภาพของแนวเขตแดนเป็นแนวภูเขายาวประมาณ 100 กิโลเมตร และเป็นแนวยาวของแม่น้ำอีก 2 สาย ได้แก่ แม่น้ำสาย และแม่น้ำลาว รวมระยะทางยาวประมาณ 30 กิโลเมตร

ด้านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแนวชายแดนติดต่อทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันออก บริเวณเขตท้องที่อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน อำเภอเทิงและอำเภอเวียงแก่น รวมระยะทางยาวประมาณ 180 กิโลเมตร สภาพของแนวเขตแดนเป็นแนวภูเขายาวประมาณ 90 กิโลเมตร และเป็นแนวยาวของแม่น้ำโขงอีกประมาณ 90 กิโลเมตร

4.2.1 ช่องทางติดต่อการค้า

จังหวัดเชียงราย มีช่องทางติดต่อการค้าผ่านด่านศุลกากรแม่สาย ด่านศุลกากรเชียงแสน และด่านศุลกากรเชียงของ รวม 13 จุด ได้แก่

ก. จุดผ่านแดนถาวร จำนวน 3 จุด ดังนี้

1) จุดบ้านเชียงของ บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ ตรงข้ามเมืองห้วยทราย แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 25 มกราคม พ.ศ. 2532 เป็นต้นมา

2) จุดบ้านเชียงแสน บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน ตรงข้ามกับเมืองตันผึ่ง แขวงบ่อแก้ว ประเทศลาว โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวร ตั้งแต่วันที่ 5 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา

3) จุดสะพานข้ามแม่น้ำสาย บริเวณเขตสุขาภิบาลอำเภอแม่สาย ตรงข้ามเมืองท่าขี้เหล็ก จังหวัดเชียงราย รัฐฉาน ประเทศสหภาพพม่า โดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศเปิดเป็นจุดผ่านแดนถาวรตั้งแต่วันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2540 แต่เนื่องจากไม่พร้อมของทั้งสองฝ่าย จึงได้มีการตกลงขยายเวลาใช้บังคับออกไปเป็นวันที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา

ข. จุดผ่อนปรน มีดังนี้

จุดผ่อนปรนที่ติดต่อระหว่างจังหวัดเชียงรายกับสหภาพพม่า มี 5 จุด

1) จุดบ้านเหมืองแดง บริเวณตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

2) จุดบ้านปางห้า บริเวณตำบลเกาะช้าง อำเภอแม่สาย เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

3) จุดบ้านสายลมจอย บริเวณตำบลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

4) จุดบ้านเกาะทราย บริเวณตำบลแม่สาย อำเภอแม่สาย เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา

5) จุดบ้านสบรวก บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2541 โดยให้เปิดเป็นจุดผ่อนปรนทุกวัน ตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น.

จุดผ่อนปรนที่ติดต่อระหว่างจังหวัดเชียงรายกับประเทศลาว มี 3 จุด

1) จุดบ้านแจ่มป้อม ตำบลเหล่าห่าว อำเภอเวียงแก่น เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 7 กันยายน พ.ศ. 2537 โดยให้เปิดจุดผ่อนปรนทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ และช่วงเวลาที่มิวันนักขัตฤกษ์

2) จุดบ้านสวนดอก บริเวณตำบลบ้านแซว อำเภอเชียงแสน เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2541 โดยให้เปิดจุดผ่อนปรนทุกวันตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น.

3) จุดบ้านร่มโพธิ์ทอง บริเวณตำบลดงเต่า อำเภอเทิง เปิดตามประกาศจังหวัดเชียงราย ตั้งแต่วันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2541 โดยให้เปิดจุดผ่อนปรนในวันที่ 5 และ 20 ของทุกเดือน ตั้งแต่เวลา 6.00-18.00 น.

ค. จุดผ่านแดนชั่วคราวที่ติดต่อระหว่างจังหวัดเชียงรายกับประเทศลาว มี 2 จุด

1) จุดบ้านวังลาว บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน เปิดตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่วันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา

2) จุดบ้านโจ้โก้ บริเวณตำบลเวียง อำเภอเชียงของ เปิดตามประกาศกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่วันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2537 เป็นต้นมา

4.2.2 ประเทศคู่ค้าของการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย

ประเทศคู่ค้าในเขตการค้าชายแดนของจังหวัดเชียงราย มี 3 ประเทศ ประกอบด้วย

ก. สหภาพพม่า มีการคมนาคมและการติดต่อการค้าทั้งทางบกและทางน้ำ โดยทางบกมีสะพานเชื่อมเขตแดนที่บริเวณจุดผ่านแดนถาวรสะพานข้ามแม่น้ำสาย เขตสุขาภิบาลอำเภอแม่สาย ส่วนการคมนาคมและการติดต่อทางการค้าบริเวณช่องทางการค้า อีก 5 จุด คือ บริเวณจุดผ่อนปรนบ้านหม้อแดง บ้านปางห้า บ้านสายลมจอย บ้านเกาะทราย และบริเวณจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านวังลาว ต้องใช้เรือในการคมนาคมและการติดต่อทางการค้า เนื่องจากแม่น้ำ 2 สาย คือ แม่น้ำแม่สาย และแม่น้ำรวก กันแนวเขตแดนบริเวณตามจุดดังกล่าว

ข. ประเทศลาว มีการคมนาคมและการติดต่อการค้าเพียงทางน้ำที่มีลำน้ำโขงกันแนวเขตแดนบริเวณจุดต่าง ๆ คือ จุดผ่านแดนถาวรบ้านเชียงของ บ้านเชียงแสน จุดผ่อนปรนบ้านแจ่มป่อง และจุดผ่านแดนชั่วคราวบ้านโจ้โก้

ค. สาธารณรัฐประชาชนจีน (จีนตอนใต้) แม้ว่าจังหวัดเชียงรายจะไม่มีเขตแดนติดต่อกับประเทศจีนตอนใต้ก็ตาม แต่ทั้งสองประเทศมีการติดต่อการค้าระหว่างกันในลักษณะการค้าชายแดน โดยมีช่องทางการคมนาคมและการติดต่อการค้าดังนี้

1) ทางน้ำ/ทางเรือ โดยอาศัยลำน้ำโขงหรือแม่น้ำล้านช้างเป็นเส้นทางคมนาคมและการติดต่อทางการค้าระหว่างกัน ปัจจุบันการคมนาคมและการขนส่งสินค้าทางแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำล้านช้างจากจังหวัดจันทบุรีได้ตลอดปีแต่ในฤดูแล้งช่วงเดือนมกราคม – พฤษภาคม ต้องใช้เรือขนาดเล็กต่ำกว่า 50 ตัน ส่วนในฤดูน้ำมากจะใช้เรือขนาด 150 ตัน นอกจากนี้ยังมีเรือเร็วบรรทุกผู้โดยสารได้ 40 คน ใช้เวลาเดินทางจากจังหวัดจันทบุรีถึงอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ประมาณ 8 ชั่วโมง แต่หากกลับเป็นการเดินทางทวนกระแสน้ำใช้เวลา 12 ชั่วโมง

2) ทางบก ประเทศไทยสามารถติดต่อกับจีนตอนใต้โดยทางบกได้ 2 ทางทางแรก ได้แก่ จากอำเภอแม่สายผ่านทางท่าจี้เหล็ก เมืองเชียงตุง ประเทศพม่า ระยะทาง 164 กิโลเมตร และจากเมืองเชียงตุง ไปเมืองต้าลี่ของจีน ระยะทาง 80 กิโลเมตร และทางที่สอง ได้แก่ จากอำเภอเชียงของ ผ่านทางเมืองห้วยทรายประเทศลาว ไปยังเมืองหลวงน้ำทาบ่อแดน บ่อหาร ระยะทางประมาณ 254 กิโลเมตร เข้าสู่ประเทศจีนถึงเมืองจิงหนิง รวมระยะทางประมาณ 460 กิโลเมตร

4.2.3 วิธีการค้าขายแดนในเขตอำเภอแม่สาย

นิสิต พันธมิตร (2541) และธนาคารแห่งประเทศไทย (2537) ได้กล่าวถึงวิธีการค้าขายแดนในเขตอำเภอแม่สาย ไว้ว่า การค้าขายแดน ณ ด่านศุลกากรแม่สายกับจังหวัดท่าขี้เหล็กประเทศพม่า นั้นมีการติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลานาน บ้างเป็นเครือญาติ หรือมีความเชื่อถือกัน เนื่องจากความสัมพันธ์ที่ติดต่อกันมานาน โดยลักษณะการส่งออกของอำเภอแม่สายนั้นจะมีลักษณะเป็นการค้าส่งมากกว่าการค้าปลีก และส่วนใหญ่เป็นการส่งออกไม่ผ่านด่านศุลกากร เนื่องจากแม่น้ำแม่สายซึ่งเป็นเส้นแบ่งพรมพรมแดนแคบ ทำให้มีการลักลอบขนส่งได้สะดวก ลักษณะการค้าสรุปได้ดังนี้

การค้าส่ง เป็นการค้าระหว่างพ่อค้าส่งที่แม่สายและพ่อค้าส่งที่มีฉะฉาน เชียง และ เชียงตุง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ทั้งลักษณะเครือข่ายการค้าและญาติพี่น้อง เมื่อพ่อค้าที่แม่สาย ได้รับคำสั่งซื้อจะส่งสินค้าให้กับพ่อค้าดังกล่าวโดยตรงตามเมืองสำคัญในพม่า รวมทั้งจำหน่ายให้พ่อค้าขายส่งพม่าอำเภอท่าขี้เหล็กเพื่อส่งต่อไปยังจีนตอนใต้และเมืองเชียงตุง นอกจากนี้ พ่อค้าที่อำเภอแม่สาย บางรายยังทำหน้าที่ตัวแทนจำหน่ายให้กับผู้ผลิตที่กรุงเทพฯ

การค้าปลีก เป็นการจำหน่ายสินค้าให้กับประชาชนตามแนวชายแดนอำเภอท่าขี้เหล็กที่เดินทางข้ามมาซื้อสินค้าโดยตรงที่แม่สาย การค้าปลีกของพ่อค้าส่วนใหญ่เป็นการค้าแบบปิดตัวเองไม่มีรายละเอียดที่ชัดเจนว่าเป็นพ่อค้ารายใด ทำการค้าอะไรบ้าง ทั้งนี้เนื่องจากการหวั้นต่อการเสียภาษีรายได้ ดังนั้นการค้าจึงเป็นการค้าลักษณะปิด พ่อค้าแต่ละรายต่างคนต่างทำการค้าขายตามแบบของตน และจะเป็นที่รู้กันในหมู่พ่อค้าเท่านั้นว่าใครทำการค้าประเภทใด นอกจากนี้กลุ่มพ่อค้าที่ทำการค้าในอำเภอแม่สายมักจะไม่เปลี่ยนแปลงหรือเปิดโอกาสให้กลุ่มพ่อค้ารายใหม่ ๆ เข้าไปสู่ธุรกิจการค้าขายแดนได้ ทั้งนี้เนื่องจากพ่อค้ารายใหม่จะพบกับอุปสรรคจากการติดต่อกับหน่วยราชการที่มีอยู่ ซึ่งตนเองไม่รู้ การอาศัยอิทธิพลจากบุคคลที่เกี่ยวข้องในวงราชการ การเมืองของทั้งฝั่งไทย และทางฝั่งจังหวัดท่าขี้เหล็กไม่ว่าจะเป็นทหารหรือผู้ปกครองท้องถิ่นที่ต้องใช้ระยะเวลานานในการสร้างสายสัมพันธ์ดังกล่าว แม้จะเป็นผู้ผลิตหรือตัวแทนจำหน่ายจากส่วนกลางต้องการที่จะทำตลาดเองอย่างไรก็ตาม ก็ไม่สามารถจะผ่านวิธีการดังกล่าวมาแล้วได้

4.3 วิธีการชำระเงินค่าสินค้าชายแดน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึง การชำระเงินค่าสินค้าชายแดนในภาคเหนือสามารถจำแนก เป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ การชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ ประกอบด้วย การชำระเงินด้วยเช็คหรือตราพดของ ธนาคาร การโอนเงินเข้าบัญชีธนาคาร และการชำระค่าสินค้า ตาม L/C ที่เปิดเป็นเงินสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกา และการชำระเงินที่ไม่ผ่านระบบธนาคารพาณิชย์

ประกอบด้วยการชำระค่าสินค้าโดยผ่านตัวแทนคู่ค้าระหว่างประเทศในตลาดมืด การชำระเป็นเงินสดด้วยเงินสกุลท้องถิ่น เช่น บาท จ้าต จากข้อมูลการสำรวจสรุปได้ว่ากว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าการค้า ยังคงนิยมชำระค่าสินค้าโดยไม่ผ่านระบบธนาคาร ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากวิธีการค้าแบบดั้งเดิม คือความเชื่อใจกันเป็นสำคัญโดยที่การค้าชายแดนภาคเหนือ-ลาว ประมาณการว่ามีการชำระค่าสินค้าผ่านระบบธนาคารเพียงประมาณร้อยละ 20 ส่วนใหญ่นิยมชำระค่าสินค้าโดยใช้เงินสดสกุลบาทและดอลลาร์สหรัฐอเมริกา สำหรับการค้าชายแดนภาคเหนือ-พม่า พบว่ามีการชำระเงินผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ น้อยกว่าร้อยละ 10 และที่เหลือกว่าร้อยละ 90 เป็นการชำระเงินไม่ผ่านสถาบันการเงิน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2537) ได้กล่าวถึงการชำระเงินค่าสินค้าชายแดนไทย-พม่าสามารถจำแนกออกเป็น 4 ลักษณะที่สำคัญดังนี้ การชำระค่าสินค้าผ่านระบบหักบัญชี คิดเป็นร้อยละ 44 ของมูลค่าการค้ารวม การชำระด้วยเงินบาท คิดเป็นร้อยละ 42 ของมูลค่าการค้ารวม การชำระด้วยเงินจ้าต คิดเป็นร้อยละ 9 ของมูลค่าการค้ารวม และการชำระโดยการเปิด L/C คิดเป็นร้อยละ 5 ของมูลค่าการค้ารวม ซึ่งในแต่ละวิธีการชำระเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย (2537) ได้สรุปไว้ดังนี้

4.3.1 การชำระค่าสินค้าผ่านระบบหักบัญชี

ระบบหักบัญชีเป็นระบบการชำระค่าสินค้าที่พ่อค้าชายแดนไทย-พม่า พัฒนาขึ้นมาใช้รองรับการค้า โดยมีหลักการว่าเมื่อพ่อค้าส่งออกไทยขายสินค้าให้กับพ่อค้าพม่า เมื่อครบกำหนดชำระเงิน ผู้ส่งออกไทยจะได้รับเงินค่าสินค้าเป็นเงินสดบาทหรือโอนบัญชีบาทจากผู้นำเข้าไทยแทนที่จะได้จากพ่อค้าพม่าที่เป็นคู่ค้า โดยมีตัวแทนหักบัญชีไทย (Clearing Agent) เป็นผู้ดำเนินการติดต่อ ส่วนผู้นำเข้าพม่าก็จะชำระค่าสินค้านี้ดั่งกล่าวเป็นเงินจ้าตให้กับผู้ส่งออกพม่า โดยมีตัวแทนชำระบัญชีพม่าเป็นผู้ดำเนินการติดต่อเช่นกัน ทั้งนี้ตัวแทนชำระบัญชีทั้งสองประเทศจะชำระบัญชีกันเองภายหลัง ในอดีตการชำระเงินผ่านระบบหักบัญชี คาดว่ามีสัดส่วนสูงถึงเกือบร้อยละ 80 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด แต่ปัจจุบันสัดส่วนดังกล่าวลดลงเหลือประมาณร้อยละ 44 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดเนื่องจากพ่อค้าพลอยชำระด้วยเงินบาททั้งหมด

สาเหตุที่ทำให้มีการชำระค่าสินค้าด้วยระบบหักบัญชี มีดังนี้

- 1) ในอดีตพม่าห้ามเอกชนค้ากับต่างประเทศ
- 2) พม่าขาดสถาบันการเงินที่เป็นสากลและมีประสิทธิภาพรองรับ
- 3) พม่ามีอัตราแลกเปลี่ยน 2 อัตรา
- 4) พม่าขาดแคลนเงินตราต่างประเทศโดยเฉพาะดอลลาร์

5) คาดว่าในช่วงที่ผ่านมาพม่าเสียดุลการค้าไทย เนื่องจากค่าเงินจ๊าดเมื่อเทียบกับเงินบาทลดลงมาตลอด

6) การค้าระหว่างไทย-พม่า มีมูลค่าสูงการขนส่งเม็ดเงินจากเมืองหลวงและเมืองสำคัญมาสู่ชายแดนไทยไม่ปลอดภัยและใช้เวลานาน และประการสำคัญรัฐบาลพม่าห้ามประชาชนถือเงินตราต่างประเทศ

4.3.2 การชำระค่าสินค้าด้วยเงินบาท

ก่อนปี พ.ศ. 2536 บทบาทเงินบาทในการชำระค่าสินค้าชายแดนมีไม่มากเนื่องจากใช้วิธีหักกลบบัญชีเป็นสำคัญ แต่ปัจจุบันบทบาทเงินบาทในการเป็นสื่อกลางแลกเปลี่ยนมีมากขึ้น การชำระค่าสินค้าด้วยเงินบาทมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 42 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด จำแนกเป็นการใช้เงินสดบาท และบัญชีเงินบาทร้อยละ 40 และร้อยละ 2 ของมูลค่าการค้า ตามลำดับ สาเหตุที่เงินบาทเริ่มมีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากพ่อค้าไทยใช้ซื้ออัญมณีโดยเฉพาะพลอยจากพ่อค้าพม่าด้านอำเภอแม่สอย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นสำคัญ ส่วนบทบาทเงินบาททางด้านส่งออกมีไม่มากเมื่อเทียบกับทางด้านนำเข้า เพราะการใช้เงินบาทของพ่อค้าพม่ามีเฉพาะบริเวณขอบชายแดนขณะที่ยอดหลักของสินค้าชายแดนไทยอยู่ภายในส่วนลึกของประเทศพม่า เช่น เมืองร่างกุ้ง มณฑลเย่ ตองจี และเชียงตุง เป็นต้น นอกจากนั้นเงินสดบาทที่พ่อค้าพม่าได้จากการขายพลอยและสินค้าอื่น ๆ บริเวณชายแดนก็จะถูกโอนกลับไปเป็นเงินสด (ผ่านตัวแทนหักกลบบัญชี) หรือถูกนำฝากเป็นบัญชีเงินบาทที่สาขานาการพาณิชย์ไทยบริเวณชายแดน

สำหรับการใช้บัญชีเงินบาทเพื่อชำระค่าสินค้านี้มีมากเฉพาะการนำเข้าพืชผลเกษตรและปราคูสัตว์บริเวณอำเภอแม่สอย เนื่องจากพ่อค้าพม่าจะเปิดบัญชีเงินฝาก (บาท) กับสาขานาการพาณิชย์ไทย และพ่อค้าไทยจะชำระค่าสินค้าโดยโอนเงินเข้าบัญชีพ่อค้า ส่วนทางด้านส่งออกมีบ้างที่อำเภอแม่สอย โดยพ่อค้าพม่าซึ่งมีบัญชีเงินฝาก (บาท) ที่สาขานาการพาณิชย์ไทย จะจ่ายค่าสินค้าให้กับพ่อค้าไทยด้วยการใช้ใบถอนเงินฝากออมทรัพย์ เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์โอนเข้าบัญชีพ่อค้าไทยอีกทอดหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม นิลิต พันธมิตร (2541) ได้พบว่า ปัจจุบันการค้าชายแดนในเขตอำเภอแม่สอยมีการชำระเป็นเงินบาททั้งหมด โดยการใช้เงินสดและการชำระผ่านระบบธนาคารพาณิชย์ในฝั่งไทยโดยการโอนและการใช้บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน สืบเนื่องจากพ่อค้าไทยและพ่อค้าพม่ามีการขายที่ติดต่อกันมาเป็นเวลานานโดยพ่อค้าพม่าในจังหวัดท่าขี้เหล็กส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีน บ้างมีลักษณะเครือญาติ หุ่นส่วน ตัวแทนจำหน่ายที่ติดต่อกันมาเป็นเวลานาน ดังนั้นพ่อค้าพม่าจึงใช้วิธีการนำเงินสดที่ได้จากการชำระค่าสินค้าฝากไว้กับธนาคารพาณิชย์ของไทยในอำเภอแม่สอย ทั้งนี้อาจใช้เครือญาติหรือหุ่นส่วนการค้าเปิดบัญชีเงินฝากไว้ ณ ธนาคารพาณิชย์นั้น ๆ หรือไม่ก็ใช้

สิทธิการถือสัญชาติไทยของคนเปิดบัญชีก็ได้ โดยบัญชีฝากนั้นมีทั้งบัญชีเงินฝากประเภทต่าง ๆ แต่ส่วนใหญ่เป็นบัญชีเงินฝากออมทรัพย์และบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ทั้งนี้ลูกค้าธนาคารพาณิชย์ไทยที่กระทำการค้านี้สามารถทำธุรกรรมกับธนาคารได้เพียงแค่การฝากเงินอย่างเดียวเท่านั้น ไม่สามารถใช้บริการด้านสินเชื่อหรือการกู้ยืมเหมือนกับลูกค้าธนาคารที่เป็นคนไทยได้

4.3.3 การชำระค่าสินค้าด้วยเงินจำกัด

การชำระด้วยเงินสดสกุลจำกัดมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 9 ของมูลค่าการค้า โดยมีบทบาทเพื่อใช้ชำระค่าสินค้านำเข้า เช่น โด พืชผลเกษตร และของป่า เป็นสำคัญ และมีบทบาททางด้านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอเมือง และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ขณะที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงรายมีบ้างประปราย ทั้งนี้เนื่องจากในบริเวณชนบทที่มีโชคนุ้ยเศรษฐกิจสำคัญของพม่าจะไม่มีตัวแทนหักกลบบัญชี พ่อค้าพม่าจึงต้องการเงินสดสกุลจำกัด สำหรับพ่อค้าไทยก็รับชำระค่าสินค้าที่ขายให้กับพม่าด้วยเงินสดสกุลจำกัดเช่นกัน โดยปรากฏชัดว่าในอำเภอแม่สอดซึ่งมีพ่อค้าเร่งของพม่าเข้ามาจับจ่ายมาก ขณะที่ทางอำเภอแม่สาย ซึ่งเป็นแหล่งค้าส่งจะไม่สังเกตเห็นการใช้เงินสดสกุลจำกัดเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยน แนวโน้มการใช้เงินสดสกุลจำกัดที่ลดลงเป็นผลจากการที่รัฐบาลพม่ายกเลิกธนบัตรบางฉบับโดยไม่รับแลกเปลี่ยนประกอบกับค่าเงินจำกัดมีแนวโน้มอ่อนตัวเป็นลำดับเมื่อเทียบกับเงินบาท และเป็นที่น่าสังเกตว่ามีการขนย้ายเงินสดสกุลจำกัดระหว่างอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย และอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ ในกรณีที่ยอดราแลกเปลี่ยนของเงินจำกัดเมื่อเทียบกับเงินบาทในสองตลาดดังกล่าวแตกต่างกันมาก

4.3.4 การชำระค่าสินค้าโดยการเปิด L/C

ทั้งหมดเป็นการชำระค่าสินค้าไม่พุงที่เอกชนไทยได้รับสัมปทานทำไม้จากพม่าและชักลากเข้ามาในจังหวัดตาก แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ และเชียงราย โดยเอกชนไทยจะชำระเงินโดยเลตเตอร์ออฟเครดิตชนิดเพิกถอนไม่ได้ และชำระเป็นสกุลดอลลาร์สหรัฐอเมริกาทันทีทั้งหมด โดยในปี พ.ศ. 2536 สัดส่วนการชำระค่าสินค้าวิธีนี้คิดเป็นร้อยละ 5 ของมูลค่าการค้ารวม แต่สัดส่วนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงเนื่องจากรัฐบาลพม่าสิ้นสุดการให้สัมปทานทำไม้แก่เอกชนไทย

4.4 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดน

4.4.1 ปัญหาการค้าชายแดนในภาคเหนือ

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2544) ได้สรุปถึงปัญหาการค้าชายแดนในเขตภาคเหนือไว้ว่าการประกอบการค้าชายแดนระหว่างภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้านยังมีปัญหาและอุปสรรคหลายประการ เช่น ปัญหาประเทศเพื่อนบ้านปิดด่านชายแดน ปัญหาการสูญเสียตลาดสินค้าสำคัญบาง

ประเภทให้ประเทศอื่น เช่น จีน สิงคโปร์ และมาเลเซีย ปัญหาภาวะเปียบที่เป็นอุปสรรคต่อการค้า การชำระเงินค่าสินค้าผ่านระบบธนาคารยังไม่เป็นที่นิยม ปัญหาระเบียบพิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเดินทางเข้า-ออกประเทศ ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งทางน้ำ ส่วนแนวทางการพัฒนาการค้าชายแดน ควรใช้โอกาสจากกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง 6 ประเทศ (The Greater Mekong Sub-regional Economic Cooperation : GMS) เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาและเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคมระหว่างกัน รวมทั้งบรรลู่ข้อตกลงระหว่างประเทศในการขนส่งสินค้าผ่านแดนซึ่งจะช่วยขยายตลาดสินค้าไทยให้กว้างขวางขึ้น

4.4.2 ปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงราย (2543) ได้สรุปถึงปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนในจังหวัดเชียงราย ไว้ดังนี้

1) ปัญหาอุปสรรคด้านความมั่นคง

ปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศเกิดขึ้นในพื้นที่จังหวัดเชียงรายไม่ว่าจะเป็นปัญหาการลักลอบหลบหนีเข้าเมือง การโจรกรรมรถจักรยานยนต์ การสู้รบตามแนวพรมแดนและอื่นๆ นับว่าเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการค้าชายแดนเป็นอย่างมากทั้งในด้านการขนส่งสินค้าและความปลอดภัยของผู้ประกอบการค้า รวมทั้งความจำเป็นต่อการเข้มงวดปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ในการป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้การค้าต้องสะดุดลงเป็นบางส่วน และไม่คล่องตัวเท่าที่ควร

2) ปัญหาและอุปสรรคด้านความเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจและการเมือง

เนื่องจากในปัจจุบันสถานการณ์การค้า การลงทุน ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านมีการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงไปมากจากผลการเปลี่ยนแปลงการค้าของโลกที่มีความเป็นเสรี ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมติดตามมา ซึ่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนี้ย่อมทำให้เกิดปัญหาต่อการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านในหลายด้าน ประกอบด้วย ปัญหาด้านทุนด้านราคาแรงงานของไทยสูงและเสียเปรียบประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งความเสียเปรียบในด้านต้นทุนทางการเงินเมื่อเทียบกับคู่แข่งทางการค้า ปัญหาด้านความได้เปรียบทางการค้าของประเทศเพื่อนบ้าน ที่ได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนย่อมจะต้องส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและการค้าตามกรอบที่กำหนดของอาเซียน และการได้รับความร่วมมือในด้านการค้าและการแก้ไขอุปสรรคโดยการได้รับข้อยกเว้น หรือสิทธิพิเศษทางการค้าที่มีต่อกัน ทั้งในรูปของภาษีศุลกากร และที่มีใช่ภาษีศุลกากรมากกว่าประเทศที่เจริญกว่าดังเช่นไทย และปัญหาการปรับตัวของไทย เนื่องจากที่ผ่านมา

การปรับตัวของไทยทั้งภาครัฐและเอกชน มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงค่อนข้างช้าเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศคู่แข่งสำคัญในภูมิภาคอาเซียน

3) ปัญหาและอุปสรรคด้านปัจจัยพื้นฐาน

ปัญหาดังกล่าวประกอบด้วย ถนน โดยเฉพาะสายเศรษฐกิจระหว่างไทยกับพม่า และระหว่างไทยกับลาว รวมทั้งถนนที่ใช้เชื่อมโยงสู่จีนตอนใต้ ที่ในปัจจุบันมีปัญหาและอุปสรรคเรื่องของสภาพถนนที่เป็นดินและหิน ผิวการจราจรขรุขระ และมีสภาพชำรุดทรุดโทรม ทำให้การขนส่งสินค้าเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก และสะพาน ที่จะใช้เป็นส่วนเชื่อมโยงทางการค้า ทั้งด้านประเทศพม่า และลาว รวมทั้งจีนตอนใต้ ค่อนข้างจะมีปัญหาอุปสรรคและความคล่องตัวทางการค้าเป็นอย่างมาก กล่าวคือ มีสภาพเล็กและคับแคบไม่เหมาะสมต่อการบรรทุกและขนส่งสินค้าทางบก

4) ปัญหาและอุปสรรคด้านระเบียบและวิธีปฏิบัติ

ความไม่แน่นอนในกฎ ระเบียบ และวิธีการปฏิบัติของประเทศคู่ค้าที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักธุรกิจหรือผู้ประกอบการการค้าเกิดความไม่แน่ใจต่อการดำเนินกิจการค้าหรือลงทุน จนส่งผลให้การค้าไม่มีความก้าวหน้าและพัฒนาเท่าที่ควร ในส่วนของไทยเองก็เช่นกันบางครั้งกฎ ระเบียบ และวิธีการปฏิบัติสร้างปัญหาและอุปสรรคต่อผู้ประกอบการค้าพอสมควร โดยเฉพาะความไม่พร้อมของบุคลากรเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งกฎ ระเบียบ หากมีการปฏิบัติโดยเคร่งครัดแล้ว ย่อมไม่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาและขยายการค้าให้ก้าวหน้าได้เช่นกัน

5) ปัญหาและอุปสรรคด้านความสัมพันธ์

การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันของไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะกับประเทศพม่าและลาว ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับรัฐมีน้อย ส่วนใหญ่เป็นการเจรจาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น เฉพาะครั้งคราวมากกว่า ซึ่งทำให้การพัฒนาด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกันเกิดการพัฒนาค่อนข้างยาก

6) ด้านการค้าอนุกระบวน

เป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ต่อการพัฒนาการค้าให้มีความเจริญและก้าวหน้าเป็นระบบสากลมาก นอกจากนั้นยังเป็นการทำลายระบบการผลิตและการตลาดสินค้าบางประเภทภายในประเทศให้เกิดความเสียหายอีกทางหนึ่งด้วย

4.4.3 ปัญหาการค้าชายแดนด้านอำเภอแม่สาย

นิสิต พันธมิตร (2541) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคการค้าชายแดนในเขตอำเภอแม่สายไว้ดังนี้

ปัญหาการค้าที่เกิดจากฝ่ายพม่า

- 1) เส้นทางคมนาคมระหว่างอำเภอแม่สายกับเมืองเชียงตุงของพม่ายังไม่สะดวกในการขนส่งสินค้า
- 2) ช่องทางสะพานข้ามแม่น้ำสายที่เชื่อมระหว่างไทย-พม่าแคบมากทำให้มีการขนส่งสินค้าไม่สะดวก
- 3) มีปัญหาความมั่นคงระหว่างรัฐบาลทหารพม่ากับกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ตามแนวชายแดนทำให้มีผลกระทบต่อ การขนส่งสินค้าไปยังประเทศจีน
- 4) มีข้อตกลงในระดับรัฐบาลไทย-พม่าที่ต้องการให้มีการค้าโดยการเปิด L/C เท่านั้น แต่ทางภาคเอกชนของทางพม่าไม่พร้อม
- 5) อัตราภาษีนำเข้าสินค้าบางชนิดสูง
- 6) พม่าปรับปรุงระบบการค้าหยก หับทิม และอัญมณีมีค่า โดยใช้วิธีการประมูลที่ยุ่งยาก ทำให้การค้าหยก หับทิม ที่ผ่านอำเภอแม่สายลดลงอย่างมาก
- 7) ความไม่มั่นคงทางการเมืองภายในประเทศพม่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบทางการค้า
- 8) ความคลางแคลงใจของพม่าที่เข้าใจว่าไทยให้การสนับสนุนชนกลุ่มน้อยบริเวณตามแนวชายแดน ซึ่งการค้าชายแดนก็เป็นส่วนหนึ่งพม่าเห็นว่าเป็นการเพิ่มศักยภาพและความเข้มแข็งของชนกลุ่มน้อย
- 9) ค่าเงินจ๊าตมีอัตราแลกเปลี่ยนที่ไม่แน่นอน
- 10) ขาดแคลนบุคลากรทางธุรกิจและสภาพเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนมีอำนาจการซื้อต่ำ ทำให้ภาวะการค้าชายแดนซบเซาตามไปด้วย
- 11) ระบบโครงสร้างพื้นฐานยังขาดประสิทธิภาพที่จะรองรับธุรกิจขนาดใหญ่

ปัญหาที่เกิดจากฝ่ายไทย

1) มีการค้านอกระบบสูง เนื่องจากพิธีการนำเข้าและส่งออกมีขั้นตอนมาก และยุ่งยากซับซ้อนประกอบด้วยหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องของชายแดนมีหลายหน่วยงานมากเกินไป ใ้กฎ ระเบียบต่างฉบับกัน ทำให้เกิดช่องทางการหาประโยชน์ส่วนตัว ทำให้เกิดความเอื้อมระอา และทำให้เกิดการค้านอกระบบขึ้น ทั้งนี้ตัวเลขที่มีการบันทึกในปัจจุบันมีไม่ถึงร้อยละ 10 ของมูลค่าการค้าทั้งหมด

2) การมีช่องทางการนำเข้า-ส่งออกหลายจุด ทำให้เจ้าหน้าที่ดูแลไม่ทั่วถึง

3) ระบบการค้ามีความผูกพันค่อนข้างเหนียวแน่นระหว่างพ่อค้ากลุ่มเดิมที่ทำการค้าขายกันมาเป็นเวลานาน เนื่องจากความสัมพันธ์อันดีหรือญาติ หรือมีความเชื่อถือกันในการติดต่อค้าขาย จนกลายเป็นกลุ่มอิทธิพลท้องถิ่นทำให้พ่อค้ารุ่นใหม่เข้าไปเจาะตลาดได้ยาก

4) การคืนภาษีมูลค่าเพิ่มให้กับพ่อค้าใช้เวลานาน ซึ่งถือเป็นต้นทุนของพ่อค้า ดังนั้นวิธีการใดที่จะทำให้สินค้าของตนสามารถส่งออกได้ทันตามความต้องการ พ่อค้าก็ต้องทำ ดังนั้นจึงเอื้อประโยชน์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการค้าขายแดนได้รับประโยชน์